

vehementius, & in eo evitando majorem diligentiam & cautionem adhibeat.

Ostendat præterea, quanta sit hominum proclivitas ad hoc peccatum committendum, ut non satis fuerit legem ferre, nisi etiam minæ adderentur. Incredibile enim est, quantum (1) hæc cogitatio utilitatis habeat. Nam ut nihil æquè nocet, atque incauta quædam animi securitas; ita propriæ imbecillitatis cognitio plurimum prodest. Tum illud etiam declaret, nullum à Deo certum supplicium constitutum fuisse, sed tantum universè minari, quicumque se hoc scelere adstrinxerit; non impunè laturum. Quapropter diversa supplicia, quibus quotidie affligimur, hujus peccati admonere nos debent. Hinc enim facillè licet conjicere, homines ea re in maximas calamitates incidere, quòd huic præcepto non obtemperent: quibus sibi propositis, cautiore eos in posterum fore, verisimile est. Fideles itaque sancto timore perterriti, omni studio peccatum hoc fugiant. Nam si a omnis verbi otiosi in extremo Judicii reddenda ratio est; quid de gravissimis sceleribus dicendum, quæ magnam divini Nominis despicientiam præferunt?

(1) *Hæc cogitatio* Edit. Pat. ejus cognitio.

DE TERTIO PRÆCEPTO.

CAPUT IV.

Memento ut diem Sabbathi santifices.

Sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua. Septimo autem die Sabbatum Domini Dei tui est. Non facies omne opus in eo tu, & filius tuus, & filia tua, & servus tuus, & ancilla tua, jumentum tuum, & advena, qui est intra portas tuas. Sex enim diebus fecit Dominus cælum & terram, mare & omnia quæ in eis sunt, & requievit in die septimo, idcirco benedixit Dominus diei Sabbathi, & sanctificavit eum.

1. *Quid tertio hoc Præcepto fidelibus imperetur.*

Hoc Legis Præcepto externus illæ cultus, qui Deo à nobis debetur, rectè atque ordine præscribitur. Est enim hic veluti quidam prioris præcepti fructus; quoniam quem intimis sensibus piè colimus, fide & spe adducti, quam in eo positam habemus, non possumus eum non externo cultu venerari, eidemque gratias agere. Et quoniam hæc ab iis, qui humanorum rerum occupationibus detinentur, non facillè præstari possunt; certum tempus statutum est, quo ea commodè effici queant.

2. *Cur præcipuè danda opera sit Parocho, ut quod hic præscribitur, perpetua fidelium memoria retineatur.*

Itaque cum hoc Præceptum hujusmodi sit, ut fructum utilitatemque admirabilem afferat; maxime interest, Parochi summam in eo explicando diligentiam adhibere. Ad ejus autem inflammandum studium magnam vim ha-

Gen. 1. 2.
Deut. 5. 14.

Trid. Synod. sub fin. ult. sessionis Decreto de Ciborum delectu, & festis diebus. Vide item D. Thom. in 1. 2. q. 122. art. 4. de Cons. di. 1. 51. c. Pronuntiandum, & c. Irreligiosa, & c. Per movit; & de Feriis, cap. 1. & 2. & 3. Festi diebus conciones sanctæ sunt audiendæ.

Conc. Carth. 4. cap. 2. & Trid. sess. 24. c. 4. de Ref. & potest. colligi ex Act. 13. 27. 42. 44. & 15. 21. & 18. 4.

habet primum illud præcepti verbum, *Memento*. Nam quemadmodum fideles tale præceptum meminisse debent; sic Pastoris est, in eorum memoriam illud & monendo & docendo sæpè redigere. Quantum verò fidelium referat, hoc præceptum colere, ex eo (1) percipitur, quòd eo diligenter colendo, ad reliqua Legis jussa servanda faciliùs adducentur. Cùm enim inter cætera, quæ diebus festis præstare debent, necesse habeant, verbi Dei audiendi causa, ad Ecclesiam convenire; cùm edocti fuerint a divinis justificationes, illud etiam consequentur, ut ex toto corde custodiant Legem Domini. Quamobrem sæpissimè Sabbathi celebritas cultusque præcipitur in Sacris litteris, ut in *b* Exodo, *c* Levitico, *d* Deuteronomio, apud *e* Isaiam, *f* Jeremiam item & *g* Ezechielem Prophetas videre licet; quibus omnibus in locis hoc de Sabbathi cultu traditum est præceptum.

3. *Quomodo Principes ab Ecclesie Præsibus opitulandum hortandi sunt.*

Monendi verò & hortandi sunt Principes & Magistratus, ut in iis maximè, quæ ad hunc cultum Dei retinendum atque agendum pertinent, Ecclesie Præsides auctoritate sua juvent; jubeantque populum Sacerdotum Præceptis obtemperare. Quod autem ad hujus præcepti explanationem attinet, danda opera est; ut fideles doceantur quibus rebus hoc præceptum cum cæteris conveniat rationemque cognoscent, quare non Sabbathum, sed diem Dominicum colamus, sanctumque habeamus.

4. *Qua ratione hoc præceptum à cæteris Decalogi legibus discepet.*

Certa igitur illa differentia videtur, quòd reliqua Decalogi Præcepta naturalia sunt & perpetua, neque mutari ulla ratione possunt. Quo factum est, ut quamvis Lex Moysis abrogata sit, omnia tamen Præcepta, quæ duabus Tabulis continentur, populus Christianus servet. Quòd ideo fit, non quia Moyses ita jusserit, sed quòd naturæ conveniunt; cujus vi homines ad illa servanda impelluntur. Hoc autem de Sabbathi cultu præceptum, si statutum tempus spectatur, non fixum & constans est, sed mutabile; neque ad mores, sed ad cæremonias pertinet; neque naturale, quoniam non à natura ad id doc-

ti

(1) *Percipitur* Edit. Pat. *percipitur*.

(2) *Illi* Ita legendum esse, ut habet Edit. Patav. non *ille*, ut in Edit. Rom. Ven. Lugd. patet clarissimè ex ipso contextu, ac propterea cognoscent, non cognoscenti.

ti aut instituti sumus, ut illo die potius, quàm alio externum cultum Deo tribuamus: sed ex eo tempore, quo populus Israëliticus à Pharaonis est servitute liberatus, diem Sabbathi coluit.

5. *Tempore mortis Christi legis cæremoniis sublatis, etiam Sabbathum, qua parte fuit cæremoniale, sublatum est.*

Tempus autem, quo Sabbathi cultus tollendus erat, illud idem est, quo cæteri Hebraici cultus, cæremoniæque antiquandæ erant, morte scilicet Christi. Nam, cùm illæ cæremoniæ sint quasi adumbratæ imagines lucis & veritatis; illud utiquè necessè erat, ut a lucis ac b veritatis, quæ Jesus Christus est, adventu removerentur. Qua de re S. Paulus ad Galatas ita scripsit, cùm Mosaiici ritus cultores reprehenderet: *c Dies observatis, & menses & tempora & annos; timeo vos, ne fortè sine causa laboraverim in vobis*: in quam etiam sententiam scripsit ad *d* Colossenses. Et hæc de differentia.

6. *Quo pacto tertium hoc præceptum cum reliquis novem consentiat.*

Convenit autem hoc præceptum cum reliquis, non ritu & cæremoniis, sed quia aliquid habet, quod ad mores naturæque jus attineat. Nam Dei cultus ac religio, quæ hoc præcepto exprimitur, à naturæ jure existit, cùm illud natura comparatum sit, ut aliquot horas in iis, quæ ad Dei cultum pertinent, versemur; cujus rei argumento est, quòd apud omnes nationes stas quasdam ferias, easque publicas fuisse cernimus, quæ sacris rebus ac divinis obeundis erant consecratæ. Est enim naturale homini, ut is certum quoddam tempus necessariis rerum functionibus det, veluti corporis quieti, somno, & aliis hujusmodi rebus; & quemadmodum corpori, ita eadem naturæ ratione factum est, ut menti aliquid etiam temporis concederet, quo in Dei contemplatione sese reficeret. Atque ita, cùm aliqua temporis pars esse debeat, quo res divinæ (1) coluntur, cultusque Deo debitus tribuatur, hoc sanè ad morum præcepta pertinet.

7. *Diem Dominicum pro die Sabbathi Apostoli colendum ordinaverunt.*

Quam ob causam Apostoli ex illis septem diebus, eum qui primus est, ad divinum cultum consecrare statuerunt, quem Dominicum diem dixere. Nam & S. Joannes in *e* Apocalypsi Domini diei meminit, & *f* Apostolus per unam

(1) *Coluntur* seu potius *colantur*, ut in Edit. Patav. Lugd. Paris. Lov.

a Ps. 118. 33. 34.

b Exod. 20. 10. 23.

12. & 13. 3. 14. 15. &

31. 2.

c Lev. 16. 31. & 19.

3. 30.

d Deut. 5. 12. 13. 14.

e Isai. 6. 14. 6. & 58.

13.

f Jerem. 17. 2. 22. 24.

17.

g Ezech. 20. 13. 16.

20. & 22. 8. 26. & 23.

38. & 44. 24.

Trid. Syn. sessione

ultima Decreto de Ref.

cap. 1. Vide item 20.

nos ad fidem, & cap.

Cùm ad verum & cap.

fin. & multa alia dist.

96. inde etiam factum

est, ut pii principes legi-

bus fidem tutati sint,

ut patet cod. de Summ.

Trin. & fide Cathol. &

cod. de Heret.

Decalogi omnia præ-

cepta sunt naturalia,

excepto præcepto de Sab-

bathi observat. D. Aug.

ep. 119. ad Januar. cap.

12. D. Th. in 2. 2. q.

12. art. 4. Etiam ante

Legem Moysi datam,

præceptum colendi Sab-

bathum fuit.

Rom. 5. 20. 21. 27.

28. & 1. 5. 6. 7. 8. ad

Galat. & Heb. ferè per

totum.

Act. 15. 28. 29. Div.

Thom. 1. 2. q. 103. ar-

ticulo 3. & 4.

a Joan. 1. 5. & 3.

12.

b Job 17. & 14. 6.

c Galat. 4. 10. 15.

d Col. 2. 16. 17.

D. Thom. in 1. 2.

q. 122. art. 4.

e Apoc. 1. 10.

f 1. Cor. 26. 2. Act.

10. 7.

Act. 10. 7.

Chrysost. hom. 13. in
1. Cor. cap. Apost. can.
67.
Ignac. ep. ad Magnes.
Just. Apol. 2. Tert. in
Apol. cap. 3. & de Cor-
mil. cap. 3. & de Idol.
& 14. Cyp. ep. 33. & 57.
Clem. Alex. l. 2. Strom.
Cris. hom. 7. in Exod.
& alii D. Thom. in 1. 2.
q. 100. art. 7. ad 5.

Omnes dies piis ope-
ribus sunt transigendi.

1. Reg. 25. 31.
Nulla occasione à
sabbathi sanctificatione
absinendum est.

Hier. in Interp. nom.
Heb. à verbo Sabbathi,
id est quievit, vel ces-
savit.

b Gen. 2. 3.
c Exod. 20. 12. & 31.
13.
Deut. 5. 14.
d Lucz 18. 12.
Deut. 5. 12.

unam Sabbathi, quæ est dies Dominicus, ut S. Chryso-
tomus interpretatur, collectas fieri jubet, ut intelligamus
jam tum in Ecclesia diem Dominicum sanctum habitum
esse. Jam verò, ut sciant Fideles, quid eo die agere, à
quibus actionibus abstinere debeant, non alienum est
ut Parochus totum præceptum, quod in quatuor partes
rectè distribui potest, ad verbum diligenter interpretetur.

8. *Quid hoc verbo Memento, hic generatim præscribatur.*

Itaque primùm generatim proponat, quid his verbis
præscribatur, *Memento ut diem Sabbathi sanctifices.* Ob
eam verò causam initio præcepti verbum illud *Memento*
appositè additum est, quod hujus diei cultus ad cæremonias
pertineat. Qua de re populus admonendus esse vi-
debatur, cum naturæ lex, etsi aliquo tempore Deum
religionis ritu colendum esse doceat, hoc tamen, quo
potissimùm die fieri deberet, non præscripsit.

Præterea fideles docendi sunt, ex his verbis modum &
ratione colligi posse, qua in tota hebdomada opus facere
conveniat, ita scilicet, ut diem festum semper spectemus,
quo die cum actionum & operum nostrorum Deo quasi
reddenda ratio sit; ejusmodi opera efficiamus necesse est,
quæ neque Dei judicio repudientur, neque nobis, ut
scriptum est, à in singultum sint, & in scrupulum cordis.

Postremò id docemur, quod certè animadvertere de-
bemus, non defuturas scilicet occasiones, quamòbrem nos
hujus præcepti capiat oblivio, vel aliorum, qui illud ne-
gligunt, exemplo adductos, vel spectaculorum ludorum-
que studio; quibus plerumque ab hujus diei sancto reli-
giosoque cultu abducimur. Sed jam ad id veniamus, quod
Sabbathi significatione demonstratur.

9. *Quid Sabbathum & Sabbathizare in Sacris litteris denotet.*

Sabbathum Hebraicum nomen, si latinè interprete-
ris, cessatio dicitur; Sabbathizare propterea cessare &
requiescere latino vocabulo appellatur. Qua significa-
tione factum est, ut Sabbathi nomine dies septimus diceretur;
b quoniam absoluta perfectaque mundi univer-
sitate, Deus ab omni opere, quod fecerat, quievit: ita
hunc diem c in Exodo Dominus vocat. Postea verò non
solum septimus hic dies, sed ob ejus dignitatem ipsa etiam
hebdomada eo nomine appellata est; in quem sensum Pha-
risæus apud S. Lucam dixit: *à jejuno bis in Sabbatho.* At-
que hoc quidem de Sabbathi significatione,

10. *Quomodo fideles Sabbathum sanctificare dicantur.*

Sanctificatio autem Sabbathi, sacris in litteris cessatio
est, quæ fit à corporis laboribus, & à negotiis, ut aperte

ostendunt hæc, quæ sequuntur, præcepti verba: *Non operaberis;* neque verò id solum significat (aliter enim
satis fuisset dicere in Deuteronomio: *Observa diem Sabbathi*)
sed cum eodem in loco addatur, *Ut sanctifices eum;*
hoc verbo ostenditur, Sabbathi diem religiosum esse, di-
vinisque actionibus, & sanctis rerum officiis consecratum.
Itaque diem Sabbathi tum plenè & perfectè celebramus,
cum pietatis & religionis officia Deo præstamus; hocque
planè Sabbathum est, quod à Isaias delicatum appellat;
quoniam dies festi sunt veluti deliciæ Domini, & pio-
rum hominum. Quare, si religioso huic sanctoque Sab-
bathi cultui misericordiæ (1) adjunguntur opera, certè
maxima sunt b & multa præmia, quæ eodem capite no-
bis proponuntur.

11. *Quæ sit germana superiorum verborum sententia.*

Itaque verus ac proprius hujus præcepti sensus eo
spectat, ut homo & animo & corpore in eam curam in-
cumbat, ut statuto aliquo tempore à negotiis, corporis-
que laboribus feriat, Deum piè colat ac veneretur.

12. *Quid altera præcepti parte demonstratur.*

Altera verò præcepti parte demonstratur, diem sep-
timum Dei cultui divinitus dicatum esse. Nam ita scrip-
tum est: *Sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua;*
septimo autem die Sabbathum Domini Dei tui est. Quæ ver-
ba ad eam sententiam referuntur, ut Sabbathum Domino
consecratum interpretemur, eique eo die religionis officia
tribuamus, septimumque diem intelligamus, signum esse
quietis Domini.

13. *Cur Judæis expedierit certum diem, eumque septimum ad religionis officia præscribere.*

Hic vero dies divino cultui dicatus est, quia rudi
populo minùs expediebat habere eam facultatem tempo-
ris arbitrato suo deligendi; ne fortè Ægyptiorum sacra
imitaretur. Itaque ex septem diebus, ultimus ad Deum
colendum delectus est: quæ quidem res plena mysterii
est. Quare Dominus c in Exodo, & apud d Ezechielem
signum vocat: *Videte, ille inquit, ut Sabbathum meum cus-
todialis; quia signum est inter me & vos in generatio-
nibus vestris, ut sciatis quia ego Dominus, qui sancti-
fico vos.*

14. *Quarum rerum signum fuerit Sabbathi celebritas.*

Itaque signum fuit, quod indicabat homines Deo se
dedicare oportere, sanctosque eidem præbere, cum diem
etiam

V 3

(1) *Adjunguntur* vel potius *adjungantur*, ut in Edit. Patav.

a Isai. 58. 13.

b Isai. 58. 8.

D. Thom. in 1. 2.
q. 112. art. 4. ad 3.

c Exod. 31. 13.
d Ezech. 20. 12.

Vide Aug. ep. 119. c. 12.
Hieron. lib. 15. in Isai.
c. 4. & lib. 16. in c. 58.
& in Ezech. 10. cap. 44.
D. Thom. in 1. 2. q. 110.
art. 4. & in 2. 2. q. 112.
art. 4. Damasc. lib. 4. de
Orth. fide cap. 24.

etiam videamus ei dicatum esse; siquidem ille dies sanctus est, quod tum præcipue sanctitatem & religionem homines colere debeant.

Deinde signum est, & quasi monumentum conditæ hujus admirandæ universitatis. Signum præterea fuit Israhæitarum memoriæ traditum, quo admoniti, se Dei auxilio à durissimo Ægyptiacæ servitutis jugo solutos ac liberatos esse meminissent; id quod Dominus ostendit illis verbis: *a Memento quod & ipse servieris in Ægypto, & eduxerit te inde Dominus Deus tuus in manu forti, & brachio extento, idcirco præcepit tibi, ut observares diem Sabbathi.* Est signum item tum spiritualis, tum cælestis Sabbathi.

a Deut. 5. 15.

Aug. super Genesis ad lit. lib. 4. c. 12. & ep. 119. c. 11.

b Rom. 6. 6. Ephes. 4. 22. c Rom. 6. 4. d Ephes. 5. 8.

e Ibidem 11.

Cyril. lib. 4. in Jo. c. 51.

f Heb. 4. 9.

g Isai. 35. 8. 9.

h Sap. 7. 23.

i Heb. 4. 11.

k Ex. d. 21. 23 & 24. Vile Cyril. 1. 17. de Ador. in spirit. & verit.

Greg. Naz. orat. 43. Dam lib. 1. op. 24 Leo ep. 81. ad Dio. c.

15. Quid sit spirituale populi christiani Sabbathum.

Spirituale autem Sabbathum in sancta quadam & mystica quiete consistit: nimirum cum b vetus homo c Christo consepultus ad vitam renovatur, atque in iis actionibus, quæ Christianæ pietati conveniunt, studiosè se exercet: Debent enim, qui d aliquando erant tenebræ, nunc autem lux in Domino sunt, ut filii lucis ambulare in omni bonitate, justitia & veritate, e neque communicare operibus infructuosis tenebrarum.

16. Quid sit Beatis etiam suum Sabbathum.

Cæleste verò Sabbathum est, ut ait D. Cyrillus eum locum Apostoli tractans, f Relinquitur ergo Sabbathismus populo Dei; illa vita, in qua omnibus bonis cum Christo viventes fruemur, peccato radicitus extirpato, secundum illud: g Non erit ibi leo, & mala bestia non ascendet per eam, sed (1) erit ibi semita & via, & via sancta vocabitur: h omnia enim bona in visione Dei mens Sanctorum adipiscitur. Quare fideles hortandi erunt his verbis, & à Pastore incitandi: i Festinemus ergo ingredi in illam requiem.

17. Judæis alii dies, quam septimus, fuere festivi.

Præter diem septimum habebat Populus Judæus alios etiam festos & sacros dies k Divina lege constitutos, quibus maximorum beneficiorum memoria renovaretur.

18. Quare Apostoli non septimum hebdomadæ diem, sed primum divino cultui consecrarint

Placuit autem Ecclesiæ Dei, ut diei Sabbathi cultus & celebritas in Dominicum transferretur diem. Nam ut eo die

(1) Erat ibi semita & via &c. sic legitur apud ipsum Isaiam, & Edit. Patav. in Rom. verò Lovan. Lugdun. & Venet. Erat ibi via pura, & via sancta vocabitur.

die primum lux orbi terrarum illaxit; sic Redemptoris nostri, qui ad vitam æternam nobis aditum patefecit, resurrectione, quæ eo die fuit, è tenebris ad lucem vita nostra revocata est; unde & Dominicum diem Apostoli dici voluerunt. Solemnem præterea hunc diem esse in sacris litteris animadvertimus, quod eo die mundi creatio initium habuit, quodque a Spiritus Sanctus Apostolis datus sit.

19. Quamobrem ad diem Dominica n alia festa Christianis accesserint.

Alios autem dies festos ab Ecclesiæ initio, & consequentibus deinde temporibus, Apostoli & Sancti Patres nostri instituerunt, ut piè & sanctè Dei beneficiorum memoriam coleremus. Inter eos autem celeberrimi habentur illi dies, qui ob redemptionis nostræ mysteria religioni consecrati sunt: deinde, qui Sanctissimæ Virginis Matri, tum verò Apostolis ac Martyribus, cæterisque Sanctis cum Christo regnantibus dicantur; in quorum victoria Dei bonitas & potentia laudatur, ipsis debiti honores tribuuntur, atque ad eorum imitationem fidelis populus incitatur.

20. Quomodo ex hoc præcepto ad otium fugiendum Fideles incitentur.

Et quoniam ad hoc præceptum servandum magnam vim ea ipsius pars habet, quæ illis verbis expressa est, Sex diebus operaberis: septimus autem dies Sabbathum Domini Dei tui est; Parochus debet illam partem diligenter explicare. Etenim ex his verbis colligi potest, fideles hortandos esse, ne otiosi & desides vitam traducant; sed potiùs Apostolicæ vocis memores, b negotium suum quisque agat, & c operetur manibus suis, sicut ab eo præceptum fuerat. Præterea hoc præcepto illud Dominus jubet, ut sex ipsis diebus opera nostra efficiamus, ne aliquid eorum, quæ aliis hebdomadæ diebus fieri agive oporteat, in diem festum rejiciatur, atque ita animus à rerum divinarum cura studioque avocetur.

21. Quid maximè diebus festis agere sit prohibitum.

Tertia deinde præcepti pars explicanda est, quæ quodammodo describit qua ratione Sabbati diem colere debeamus; præcipue autem explicat, quid illo die facere (1) prohibemur. Quare inquit Dominus: Non facies omne opus in eo tu & filius tuus, & filia tua, servus tuus, & ancilla tua, jumentum tuum, & advena, qui est in-

(1) Prohibemur seu potiùs prohibeamur: ut in Edit. Patav.

Gen. 1. 5. Marci 15. 2. Apoc. 1. 10. Gen. 2. 3.

a Act. 2. 2.

Vide cap. Pronuntianum, de Cons. li. 7. 3. & cap. Conquestus, de Fe. liis.

Quomodo autem hæc festa à c. d. ion. A. o. s. tolica emanant colligi potest ex Act. 20. 1. & 2. Cor. 10. Can. Apo. c. n. 7.

b 1. Thess. 4. 11.

c Epl. es. 4. 28.

d The. 3. 10.

Aug. tract. 3 in Jo. an.

& in Ps. 32. D. Thom.

2. 2. q. 112. art. 4. Vide

supra sessione 11.

tra portas tuas. Quibus verbis ad id primum instituimur ut quæcumque divinum cultum impedire possunt, omnino vitemus: facile enim perspicitur, omne servilis operis genus prohiberi, non quidem ea re, quod sua natura aut turpe, aut malum sit, sed quoniam mentem nostram à divino cultu, qui finis præcepti est, abstrahit. Quò magis peccata fidelibus vitanda sunt, quæ non solum animum à divinarum rerum studio avocant, sed nos à Dei amore prorsus sejungunt.

22. *Externæ actiones, quæ ad Dei cultum referuntur, Sabbatho non interdiciuntur.*

Non tamen eæ actiones, nec ea opéra vetantur, quæ ad divinum cultum attinent, etiamsi servilia sint; ut altare instruere, templa alicujus festi diei causa ornare, & reliqua hujus generis; ideoque à Domino dictum est, a Sacerdotes in templo Sabbathum violare, & sine crimine esse.

23. *Quædam etiam servilia opera ob necessitatem diebus festis conceduntur.*

Sed neque earum rerum opera hac lege prohiberi existimandum est, (1) quarum jactura faciendâ sit, si die festo prætermittantur, quemadmodum sacris etiam Canonibus permissum est. Multa alia Dominus in Evangelio festis diebus fieri posse declaravit, quæ facile Parochus apud Sanctos b Matthæum & c Joannem observabit.

24. *Cur jumenta quiescere Dominus voluerit.*

Sed ut nulla res prætermitteretur, cujus actione hic Sabbathi cultus impediretur, facta est jumentum mentio, quo animalium genere impediuntur homines, quominus Sabbathum diem colant. Si enim die Sabbathi (2) alicujus operis actioni jumentum usus destinatur, necessaria est etiam ad id hominis opera, qui jumentum agat; itaque solum per se opus facere non potest, sed hominem, qui illud molitur, adjuvat: eo autem die nemini opus facere licet: ergo neque jumentum quorum opera ad id homines utuntur. Itaque hujus præcepti lex eò etiam spectat, ut si jumentorum laboribus homines parcere Deus vult, eò certè magis ipsi cavere debeant, ne inhumani sint in eos, quorum opera atque industria utuntur.

25.

(1) *Quarum jactura.* Juxta Edit. Patav. atque ita legendum esse docet Latina constructio, non *quorum jactura*, ut in reliquis Editionibus.

(2) *Alicujus operis actioni.* Sic Edit. Patav. & Lovan. perperam reliquæ Editiones, *aliqui operis actioni.*

25. *Quibus præcipuè in operibus Christiani diebus festis exercere se debeant.*

Neque verò Parochus illud prætermittere debet ut diligenter doceat, quibus in operibus atque actionibus Christiani homines diebus festis exercere se debeant. Illæ verò ejusmodi sunt, ut ad Dei templum accedamus, eoque loco sincera piaque animi attentione sacrosanctæ Missæ sacrificio intersimus, divina Ecclesiæ Sacramenta, quæ ad salutem nostram instituta sunt, ad animæ vulnerum curationem crebrò adhibeamus.

Nihil verò est, quod opportuniùs aut meliùs Christianis hominibus fieri possit, quàm si peccata sua Sacerdotibus sæpè confiteantur, ad quam rem perficiendam poterit Parochus populum adhortari, sumpta hujus probandæ rei ratione & copia ex iis, quæ de Pœnitentiæ Sacramento suo loco tradita & præcepta sunt. Neque solum ad hoc Sacramentum populum excitabit, sed sedulo etiam atque etiam ad illud adhortabitur, ut sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum crebrò percipiant.

Attentè præterea diligenterque sacra concio fidelibus audienda est: nihil enim minus ferendum est, neque tam profectò indignum, quàm Christi verba contemnere aut negligenter audire. Exercitatio item atque studium fidelium in precibus divinisque laudibus frequens esse debet, præcipuaque (1) eorundem cura, ut quæ ad Christianæ vitæ institutionem pertinent, ea diligenter addiscant, seduloque, se exercent in his officiis quæ pietatem continent, pauperibus & egenis elemosinam tribuendo, ægros homines visitando, mœrentes quique dolore afflicti jacent, piè consolando: nam, ut est apud sanctum Jacobum: *a Religio munda & immaculata apud Deum & Patrem hæc est, visitare pupillos & viduas in tribulatione eorum.* Ex his, quæ dicta sunt, facile erit colligere, quæ contra hujus præcepti regulam committuntur.

26. *Cur necesse fuerit certos quosdam dies divino cultui deputare.*

Parochi verò officium in eo item esse debet, ut certos

TOS

(1) *Eorundem cura.* Sic legendum esse, quemadmodum habet Edit. Patav. non *ejusdem cura*, ut Edit. Rom. Venet. Lovan. & Lugdun. docet vox, *Fidelium*, quæ proximè præcedit; ac propterea lege dum est in sequentiis, *addiscant, exercent, non addiscat, exercent*, ut in præfatis Editionibus.

Missæ die festo integra audienda. Concilio Agathense caput 47. & de Cens. dist. 1. caput Missas.

Item Concilio Aurel. canen 2. ibidem caput Cùm ad celebrandas.

Pœnitentiæ & Eucharistiæ Sacramentum diebus festis frequenter audum.

Aug. de Eccles. dogm. c. 55. & habetur de Cons. dist. 2. caput Quotidie.

Concio frequentanda. Just. Apcl. 1. ex Act. 20. Indignum esse Christi verba contemnere. Aug. l. 50. Hom. 26. & habetur in q. 2. caput In terroga.

Pietatis opera diebus potissimum festis exercenda.

a Jacob. 1. 27. Legant ad hoc argumentum de Cens. dist. 2. & titulum de Feriis in Decreto.

D. Thom. loco supra citato.

a Matth. 12. 5.
1ev. 1. 8.
Num. 18. 9.
Joan. 7. 22. 23.

Multa licent in diebus festis. Vide caput Licet de Feriis, & caput Conquestus, eodem in fine.

b Matth. 1. 2. 3. 4. 5.
Marci 3. 4.
c Joan. 5. 8.

Servi & ancillæ die festo non sunt à cultu Dei avocandi.

Ign. in ep. ad Phillp.
1. serm. 3. de Quadr.
Aug. serm. 25. de Tem-
pore.

314 CATECH. AD PAROCH. PARS III.

tos quosdam locos in promptu habeat, unde rationes atque argumenta sumat, quibus populo illud maximè persuadeatur, ut hujus præcepti legem summo studio accurataque diligentia servet. Ad hoc plurimum valèt, ut populus scilicet intelligat, ac plenè perspiciat, quam justum ac rationi consentaneum sit, nos certos quosdam dies habere, quos totos divino cultui tribuamus, Dominumque nostrum, à quo summa & innumerabilia beneficia accepimus, agnoscamus, colamus & veneremur. Si enim jusisset, nos quotidie sibi religionis cultum tribuere, nonne pro suis erga nos beneficiis, quæ maxima & infinita sunt, omnis opera danda esset, ut prompto alacrique animo ejus dicto audientes essemus? Nunc verò, paucis ad ejus cultum institutis diebus, non est cur nos negligentes atque difficiles in ejus officii functione simus, quod sine gravissima culpa prætermittere non possumus.

27. *Quæ utilitas ad eos redeat, qui sædulo huic præcepto obtemperaverint.*

Exod. 23. 27. & Deut.
16. 16.

Demonstret deinde Parochus, quanta hujus præcepti virtus sit, (1) cum ii, qui illud rectè servaverint, in conspectu Dei esse, cum eoque colloqui videantur: nam & precibus faciendis Dei majestatem contemplamur, & cum eo colloquimur, & concionatoribus audiendis Dei vocem accipimus, quæ ad aures nostras eorum opera pervenit, qui de rebus divinis piè sanctèque concionantur; tum in altaris Sacrificio præsentem Christum Dominum adoramus: et his quidem bonis illi maximè fruuntur, qui hoc præceptum servant diligenter.

28. *Quid contra de illis sentiendum sit, qui hanc legem omninò neglexerint.*

a Matth. 18. 17.
Luce 10. 16.
John 10. 21.
Heb. 13. 17.
Num. 15. 35. 36.

Qui verò hanc legem omninò negligunt, ii, cum Deo a & Ecclesiæ non obediunt, neque ejus præceptum audiunt, & Dei & sanctarum legum hostes sunt: quod animadverti potest ex eo quod præceptum hoc ejusmodi est, ut nullo labore servari queat. Cum enim Deus non labores nobis imponat, quos vel difficillimos ejus causa suscipere deberemus, sed quietos illis diebus festis à terrenis curis liberos esse jubeat, magnæ temeritatis indicium est, hujus præcepti legem recusare. Exemplo nobis esse debent supplicia, quæ de illis Deus sumpsit, qui illud violarunt, ut ex Libro Numerorum licet intelligere. Ne igitur in hanc Dei offensionem incidamus, ope-

ra

(1) Cum ii) Edit. Pat. ut ii)

ra pretium erit, sæpè illud verbum *Memento*, cogitatione repetere, magnasque illas utilitates & commoda sibi ante oculos proponere, quæ ex festorum dierum cultu percipi, suprâ declaratum est, & multa alia ad id genus pertinentia, quæ bonus & diligens Pastor ut occasionis ratio postulabit, copiosè latèque persequi poterit.

DE QUARTO PRÆCEPTO.

CAPUT V.

Honora patrem tuum, & matrem tuam,
ut sis longævus super terram, quam
Dominus Deus tuus dabit tibi.

1. *Quæ sit hujus Præcepti dignitas, & quomodo cum superioribus conveniat.*

Cum in superioribus præceptis summa sit vis & dignitas, meritò, quæ nunc persequimur, quia maximè necessaria sunt, proximum locum obtinent: nam illa a finem, qui Deus est, omninò spectant: hæc nos ad proximi charitatem erudiunt: etsi longius progressa, ad Deum, id est, illud extremum, hujus gratia proximum ipsum diligimus, perducent. Quamobrem e Christus Dominus præcepta illa duo de diligendo Deo & proximo, similia inter se esse dixit. Hic autem locus, dici vix potest, quantas habeat utilitates, cum & suos fractus ferat uberes illos quidem ac præstantes: & sit tamquam signum, ex quo primi præcepti obedientia & cultus elucet. *Qui enim non diligit, inquit Divus Joannes, fratrem suum quem videt, Deum quem non videt, quomodo potest diligere?* Ad eundem modum, si parentes, quos secundum Deum diligere debemus, non veneramus & colimus, cum in conspectu nobis ferè semper sint; Deo e summo parenti & optimo, qui nullum sub aspectum cadit, quem honorem, quem cultum tribuemus? Ex quo perspicuum est, utraque præcepta inter se congruere.

In præceptis primæ Tabulæ magna dignitas, sed in secundæ Tabulæ præceptis est magna necessitas. Vide D. Aug. in Ps. 52. conc. 1.

a 1. Timot. 1. 5.

b D. Aug. l. 3. de Doctrina Christiana caput 10. & l. 50. hom. 8. 39.
c Matth. 22. 39.
d Marci 12. 13.

e 1. John. 4. 20.
Signum dilectionis, Dei ex dilectione parentum elucet.

f Malach. 1. 6.